

Τό συντηρητικό ζεύγος τῶν κυρίων Μάκβεθ

ΟΥΪΛΛΙΑΜ ΣΑΙΞΠΗΡ:

ΜΑΚΜΠΕΘ(·)

ΑΠΟ ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ

ΜΕ τούς ἥρωες τοῦ Σαίξπηρ ἔχουμε πιά μιὰ οἰκειότητα. Ὅπως ἄς πού με μέ τόν διπλάνο σου πού ξέρεις πώς σᾶς ἐνώνει μιὰ κοινὴ μοῖρα, ἕνα ὅμοιο ἐνδεχόμενο προοπτικῆς.

Πέρ, ἀπ' τῆ συμβατικῆ τους, δηλαδή τῆ θεατρικῆ τους ταυτότητά, αὐτοὶ οἱ ἥρωες εἶναι κατασκευασμένοι γιὰ νὰ μᾶς δείχνουν τό πανοραμικὸ μας ὁμοίωμα. Σὲ μιὰ μεγέθυνση ἐνοχλητικῆ, ἐπίμονη, κι' ὅμως ἀπαραίτητη σάν τίς πινακίδες πού περιφρουροῦν τούς δημόσιους χώρους ἀπὸ παραβιάσεις καὶ καταστροφές.

Νομίζουμε ὅτι ὁ Σαίξπηρ εἶναι «σύγχρονός μας» γιατί τὰ σενάρια τῶν ἔργων του —τὰ περισσότερα— μποροῦν μὲ ἀκρίβεια ν' ἀφηγούνται γιὰ τὴν ἱστορία καὶ τὰ παθῆ

νά μᾶς δείχνουν τὴν ἀτομικὴ μας ἱστορία μὲ τόση ἀλήθεια καὶ πάθος πού ν' ἀποκλείεται ἡ ἀντιπαράθεση τοῦ ἄλλοθι μᾶς, ὅσο καλὰ ὁργανωμένο κι' ἂν εἶναι....

Ὁ Οὐίλλιαμ Σαίξπηρ προβάλλοντάς τὸ «Μεγάλον Μηχανισμόν» κατορθώνει νὰ ὑπομνηματίζει μὲ τὴν ἀσφαλτὴ πειστικότητα τοῦ θεατρικοῦ μύθου τὴ διαδικαστικὴ σχέση ἀνάμεσα στὸ καλὸ, στὸ κακὸ, στὸ ὄνειρό καὶ στὸ ἀνέφικτο.

Ἴσως θὰ ἦταν νόμιμο ἂν ἀπορρίπταμε αὐτὴ τὴν ἀρχαία ἱστορία τῆς Ἰντριγκας καὶ τῶν ἀλλεπάλληλων φόνων, πού ἔχει δημιουργήσει ἤδη ἕναν ἄξονα ἀναφοράς γιὰ ὀρισμένα Σαίξπηρικά ἔργα. Θὰ ἦταν ὅμως ἀντιϊστορικὴ παράληψη ἂν ἀγνοούσαμε τὴν ἀνθρωπογραφία μιᾶς ὁλόκληρης ἐποχῆς πού μᾶς κληροδότησε ὁ συγγραφέας καὶ πού τῇ θεωροῦμε σημαντικὸ στοιχεῖο τῆς θεατρικῆς του σοφίας καὶ τῶν κοινωνικῶν του ἀναλύσεων. Γιὰ τὴν πίστην οὐ μὴς ἡ οἰκογένεια Μάκβεθ καὶ οἱ ἰδιωτικὲς τῆς μάγισσες, περ' ἀπ' τὸ μέγιστο δραματουργικὸ τους ἐνδιαφέρον, ἐξακολουθοῦν νὰ θυμίζουν πιστότατα ἀντίτυπα ἀνα παραγόμενων δολοφόνων, πού εἶναι πιὸ ἐπικίνδυνοι γιατί καλύπτονται πίσω ἀπὸ ἱστορικὲς ἀναγκαιότητες» ἀπὸ πολυπροσώπειες ἐκτελεστών κι' ἀπὸ τούς «ἀναπόδοραστους» μεσσιανισμούς. Τουλόχιστον ὁ Μάκβεθ θ' ἀναφωνήσῃ κάποτε τὴν κραυγὴ τῆς αὐτοσυνείδησής του: «Φ τ ἄ ν ε ι π ι ᾶ».

Οἱ καθημερινὲς ὅμως ἐκατόμβες τῶν δολοφονουμένων ἀπὸ τούς συγκαιρινούς μας Μάκβεθ ἔχουν γίνῃ τὸ ἀ ν α λ ῶ σ ι μ ο ε ἰ δ ο ς μιᾶς ἀποκρουστικῆς οἰκονομικῆς διαπάλης. Ἡ ἀνομοιότητα τοῦ Μάκβεθ καὶ τοῦ κυρίου Πινოსέτ π.χ. εἶναι πὼς ὁ τελευταῖος δὲν μπορεῖ ν' ἀναφωνήσῃ οὔτε τὸ «φτάνει πιά» ἐνῶ ἐπιφυλάσσεται καὶ γιὰ τούς δύο ἕνας ὅμοιος ἄθλιος θάνατος χωρίς καμιά ἐλπίδα κάθαρσης.

Ἡ σκηνοθεσία τοῦ κ. Σολομοῦ νομίζουμε πὼς στηρίχτηκε μὲ ἀποκλειστικότητα στὰ στοιχεῖα τῆς σκηνικῆς λειτουργικότητάς τῶν τριῶν πόλων πού συνθέτουν τοῦτο τὸ μῦθο τοῦ παραλογισμοῦ καὶ τῶν θανάτων. Ὁ Μάκβεθ, ἡ λαίδη του καὶ ὁ χορὸς τῶν τριῶν μαγισσῶν καθοδηγήθηκαν ν' ἀναπαραστήσουν τὴν ἱστορία, ὅχι ὅμως τὴν ἀναγκαιότητά της. Οἱ ἀλληλουχίες τῶν λόγων καὶ τῶν ἔργων τους προκάλεσαν τὴ μείζονα προσοχὴ τῆς σκηνοθεσίας. Ἐνῶ κατὰ τὴν ἀποψὲς μᾶς μιὰ «ἀνάλυση» τῶν χαρακτήρων

Τοῦ ΝΑΣΟΥ
ΝΙΚΟΠΟΥΛΟΥ

ματα συγκαιρινῶν ἀνθρώπων. Νὰ δείχνουν τὴ βδελυρὴ πράξη, ὅχι μόνον τοῦ ἐπώνυμου ἀλλὰ καὶ ὅσων παίρνουν μέρος στὴν πραγματοποίησή της.

Ἡ ἀρετὴ, ἡ ζήλεια, τὸ πάθος, ὁ πόνος, ὁ ἔρωτας, ὁ διχασμὸς μᾶς κι' ὅλο τὸ δίχτυ πού ὑφαίνει τὴν ἀνθρώπινη ζωὴ, ἔρχονται οἱ διὰσπιστευμένοι ἐκπρόσωποί του νὰ μᾶς τὸ θυμίσουν. Κι' ἐπειδὴ ὁ λόγος τους εἶναι πειστικός κι' ἐπικαιρὸς ὁλόκληρους πέντε αἰῶνες, τούς ἀναγνωρίζουμε αὐτὴν τὴν συμπαντική τους σημασία καὶ τὴν αὐθεντικότητα τῆς μαρτυρίας τους.

Μπορεῖ οἱ Καπουλέτοι καὶ οἱ Μοντέκοι νὰ μὴν ὑπάρχουν πιά. Ἐχουν ὅμως κληροδοτήσῃ τίς ἀναπαραγωγές τους, πού εἶναι ἡ δυσαρμονία τοῦ κόσμου, ἡ ἀντιπαράταξη τῶν ἀνθρώπων, ἡ ἐξωση τοῦ ἔρωτα σὲ χυδαῖες περιοχές ἀνίας καὶ ἐμπορευματοποίησης. Οἱ ἐρωτευμένοι τῆς Βερόνα παραμένουν ἕνα γοητευτικὸ ὄραμα. Κι' ὁ πρίγκιπας τῆς Δανίας ὁ σκοτεινὸς Ἀμλέτος, πού στὴν τρυφερὴ νεανικὴ του ἡλικία γνώρισε τὴν ἀπύθμενη ἀπάτη τῶν οἰκείων του ἀνθρώπων, θὰ μποροῦσε νὰ εἶναι ἕνας σύγχρονος «ἀναρχικός» πού θὰ περιφρονούσε κάθε εἶδους συρρικνωμένη ἠθικὴ παραίνεση. Ὅμοια κι' ὁ φίλαρχος Ριχάρδος Γ' ἢ ὁ ὄνειροπόλος Τίμωνας ὁ Ἀθηναῖος ἢ ὁ προδομένος Λήρ, εἶναι πρόσωπα τῆς ἴδιας ἱστορίας, πού εἴτε τὴν λένε «Μεγάλον μηχανισμόν» —καθὼς θέλει ὁ Γιάν Κόττ— εἴτε Συμπαντικὸ Μῦθον, καθὼς ἐμεῖς νομίζουμε, μποροῦν